

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Demonstratur divinam Providentiam ad res humanas, liberas, &
contingentes se extendere, nec tamen earum libertatem aut
contingentiam tollere

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

vis in quantum ens: Ergo quidquid est ens quocumque modo, sub illa continetur sub utraque ratione, & quatenus causativa est, & quatenus gubernativa. Ita paucis verbis, sed efficacissimis, D. Thomas 3. contra Gent. cap. 92. probat nihil accidere posse homini, præter divinam providentiam, quæ (inquit) est gubernativa, sicut factiva entis in quantum ens, unde oportet quod omnia sub se contineat.

§. III.

Demonstratur divinam Providentiam, ad res humanas, liberas, & contingentes se extendere; nec tamen earum libertatem aut contingentiam tollere.

Dico quartò: Deus non solum habet providentiam rerum naturalium, sed etiam humanarum & contingentium; eamque non destrui, sed potius aliter illarum contingentiam & libertatem.

19 Probatur prima pars contra Ciceronem, qui ut inquit S. Thomas hic art. 2. ad 4. *Res humanas de quibus consistimus, divina providentia subtrahit.* In primis enim quantum aliqua sunt in universo nobiliora, tanto plus participant ordinis in quo bonum universi consistit. Si igitur res naturales, & quoad substantiam, & quoad operationem, cadunt sub ordine divinæ Providentiæ, multo magis homo cum operationibus suis.

Deinde, Quæ sunt propinquiora fini, magis sub ordine continentur qui est ad finem, quam remotiora, quia illis mediis alia ordinantur ad finem: Sed homines, eorumque operationes, propinquius ordinantur ad Deum sicut ad finem, quam actiones aliarum rerum naturalium: Ergo magis subeunt ordinem divinæ providentiæ, quam res naturales.

Præterea, Gubernatio divinæ providentiæ ex amore divino provenit, quo Deus tanquam prima causa res à se factas, & à se dependentes amat. Quantum ergo Deus aliqua majori amore prosequitur, tanto magis sub ejus providentiâ cadunt: certum est autem quod magis homines amat, quam res naturales, ut patet ex effectu, quia potiora eis bona contulit: Igitur specialem habet de illis curam & providentiam. Unde Hieronymus: *Non simus tam fatui adulatorum Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium quam irrationabilium providentiam esse dicentes.*

Denique, Deus curam & providentiam habet eorum quorum est causa, ut constat ex supra dictis: Atqui Deus est causa non solum rerum naturalium, sed etiam liberarum & contingentium: Ergo earum curam & providentiam habet.

20 Quod autem illa non destruat, sed potius astringat earum libertatem & contingentiam, multipliciter demonstrari potest. In primis enim, ut arguit D. Thomas hic art. 4. in argumento sed contra: Corrupte naturam rerum non est divinæ providentiæ, ut inquit Dionysius cap. 4. de divin. nom. Hoc autem habet quarundam rerum natura, ut liberè & contingenter operentur: Ergo divina providentia rerum libertatem & contingentiam non tollit, sed ut ait Augustinus: *Sic administrat omnia quæ creavit, ut etiam ipsa propriis exercere & agere motus sinat.*

21 Secundò, ut dicitur idem Doctor Angelicus

3. contra Gentes cap. 72. Operatio providentiæ quæ Deus operatur in rebus, non excludit causas secundas, sed per eas impletur, in quantum agunt virtute Dei: Ex causis autem proximis aliqui effectus dicuntur necessarii, vel contingentes, non autem ex remotis causis, nam fructificatio plantæ est effectus contingens, propter causam proximam quæ est vis germinativa, quæ potest impediri & deficere, quamvis causa remota, scilicet Sol, sit causa ex necessitate agens. Cùm igitur inter causas proximas multe sint quæ deficere possunt, non omnes effectus qui providentiæ subduntur, erunt necessarii, sed plurimi contingentes.

B Tertiò, Ad divinam providentiam pertinet, ut rebus utatur secundum modum earum (inquit idem S. Doctor capite sequenti, ratione secundâ) Modus autem agendi cujuslibet rei, consequitur formam ejus quæ est principium actionis: Forma verò per quam agit voluntas agens, non est determinata; agit enim voluntas per formam apprehensam ab intellectu (nam bonum apprehensum movet voluntatem ut ejus objectum) intellectus autem non habet unam formam effectus determinatam, sed de ratione ejus est ut multitudinem formarum comprehendat, & propter hoc voluntas multiformis effectus producere potest: Non igitur ad rationem providentiæ pertinet, quod excludat libertatem voluntatis.

Dentiq; providentiâ divina, ut ibidem inquit S. Thomas, est multiplicativa bonorum in rebus gubernatis, Illud ergo per quod multa bona subtraherentur à rebus, non pertinet ad providentiam: si autem libertas voluntatis tolleretur, multa bona subtraherentur: tolleretur enim laus virtutis humanæ, quæ nulla est, si homo liberè non agat: tolleretur etiam justitia præmiantis & punientis, si non liberè homo ageret bonum vel malum: cessaret etiam circumspexio in consiliis, quæ de his quæ ex necessitate aguntur fructu tentarentur: Esset igitur contra providentiæ rationem, si subtraheretur voluntatis libertas. Hinc est quod Sapientiæ 8. divina Sapientiâ attingere dicitur *ad finem usque, ad finem fortiter* (quia infallibiliter propositum finem consequitur, & disponere omnia suaviter: quia nec rerum contingentiam, nec humanam voluntatis libertatem determinatione impedit, sed potius efficit: movet enim & applicat res omnes creatas ad operandum, & conformiter ad earum naturam & conditionem. Siquidem determinat res naturales ad unum per modum naturæ, & sine indifferentia & potentia ad oppositum, ut exigit illarum naturæ & inclinatio. Liberas verò ad unum per modum liberi, ut exposcit illarum conditio: id est sub indifferentia objectiva judicii, quæ est proxima radix libertatis, & retinendo semper potentiam ad oppositum. Et in hoc sensu verificatur illud Ecclesiastici 15. *Deus ab initio constituit hominem in manu consilii sui*: quatenus scilicet, ei non præfigitur virtus operativa, determinativa ad unum, sicut rebus naturalibus, ut explicat D. Thomas hic art. 2. ad 4. Ex hoc etiam intelliges illud Sapient. 12. *Tu autem Denominator virtutis cum tranquillitate* (sive ut habet versio Græca, *in tranquillitate*) *judicas*; & cum magna reverentia disponis nos. Divina enim providentia de nobis cum magna reverentia, tranquillitate, & suavitate disponit, quatenus nullam nobis infert necessitatem, vel coactionem, sed nos movet & applicat ad agendum

dum conformiter ad nostram naturam & conditionem, servando omnia jura libertatis creaturæ modo explicato, & magis exponendo Tractatu sequenti, ubi de concordia creatæ libertatis cum divina providentia & prædestinatione, fusè agemus.

§. IV.

Impiorum fallacie & cavillationes contra divinam Providentiam evertuntur.

Objicies primò: In Deo non est sollicitudo: Ergo nec providentia. Patet Consequentiâ, quia providentia necessario exigit sollicitudinem de rebus provis. Antecedens autem probatur. Sollicitudo est causa laboris & anxietatis: Deus, cum sit summè beatus, horum non est capax: Ergo nec sollicitudinis.

Respondeo ex D. Thoma hic art. 1. ad 1. in Deo reperiri providentiam, sicut & prudentiam, & scientiam, quantum ad id quod perfectionis & utilitatis est, & secundum quod intelligit, dirigit, & gubernat, seclusis imperfectionibus inquisitionis, consultationis, sollicitudinis &c. Quæ repetuntur in nobis ex imperfectione nostri intellectus. In cuius rei typum vidit Jacob scalam cujus culmen cælum pertingebat, ipsumque Deum scalam innixum: non quòd ex mundi regimine, qui per hanc scalam significatur, quasi fatigatus super eam requiesceret, & vires immitturas reciperet: sed quòd absque ulla turbatione & sollicitudine, totus semper rerum omnium gubernationi incumbat, totusque in hominum salute invigilet. Innixus scalam apparet (inquit Augustinus) ut scalam teneat & regat. Inmittitur scalam, non ut quiescat, sed ut operis sui, mundi regimini totus incumbere videatur.

Objicies secundo: Ad providentiam perfectissimam, qualis est divina, pertinet fovere & prosequi bonum, & fugare malum: At Deus, cum possit, non fugat malum à creaturis, sed potius illud intendit, vel saltem permittit: Ergo non habet de illis providentiam.

Respondeo cum eodem D. Thoma hic art. 2. ad 2. & 3. contra Gentes cap. 71. aliter judicandum esse de provitore particulari, qui habet curam vel providentiam alicujus rei particularis, & de eo qui habet providentiam universalem. Priore enim fugat mala & defectus rerum de quibus providet, quantum potest: quia sic exigit bonitas & perfectio rei. Secundus verò permittit mala & defectus in aliquibus particularibus, propter bonum totius, ad cuius conservacionem principaliter attendit. Ut enim egregie insinuat idem S. Doctor loco citat. contra Gentes: Multa bona sunt in rebus, quæ nisi mala essent, locum non haberent. Sicut non esset patientia justorum, si non esset malignitas persequentium; nec esset locus justitie vindicative, si delicta non essent. In rebus etiam naturæ alibus, non esset unius generatio, nisi esset alterius corruptio: Si ergo malum tot aliter ab universitate rerum per divinam providentiam excluderetur, oporteret etiam bonorum multitudinem diminui. Ad id intra: quod si malum à quibusdam partibus universi subtraheretur, multum depriveret perfectionem universi, cujus pulchritudo ex ordinata bonorum & malorum adunatione confurgit, dum mala ex bonis deficientibus proveniunt, & venen ex eis quadam bona consequuntur ex providentia gubernantis: sicut & scienti interpositio, facit cantilenam esse suavem.

Tom. 1.

A Unde Isaiæ 40. juxta editionem Septuaginta Interpretum dicitur, Deus profert numerosè seculum, id est cum harmonia & concentu providentiæ suavissimo, ut explicat Augustinus Epistolâ 28. subdens: si homo faciendi carminis artifex, novit quas quibus moras vocibus tribuat, ut illud quod canitur decedentibus ac succedentibus sonis, pulcherrimè currat ac transeat: quanto magis Deus, cujus sapientia per quam fecit omnia, longè omnibus artibus præferenda est, nulla in naturis nascentibus & occidentibus temporum spatia, quæ tanquam syllabæ ac verba, ad particulas hujus sæculi pertinent, in hoc labentium rerum tanquam mirabili cantico, vel brevius, vel productius, quam modulatio præcognita & præfinita deposcit, præterire permittit? Quibus verbis eleganter declarat, defectus tam naturales quam morales, quas divina providentia permittit in rebus creatis contingere, ad perfectionem, decorem, & pulchritudinem unversi conducere, & ex permixtione bonorum & malorum, mirabilem resultare divinæ providentiæ harmoniam & concentum. Quod etiam lepidè explicat lib. 11. de civit. cap. 18. his verbis: Neque enim Deus ullum non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum usibus commodaret, atque ita ordinem seculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam antithetis honestaret. Antithetæ enim quæ appellantur, in ornamento elocutionis sunt decentissima, quæ latine appellantur opposita, vel quod expressius dicitur contrapposita. Sicut ergo ista contraria contrariis opposita sermone pulchritudinem reddunt: ita velut quadam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, sæculi pulchritudo componitur. Apertissime hoc positum est in libro Ecclesiastici, hoc modo: Contra bonum malum est, & contra mortem vita: Sic contra pium peccator. Et sic intueri in omnia opera Altissimi bina & bina, unum contra unum. In hac ergo contrariorum combinatione & consociatione, mirum in modum elucet divina sapientia & providentia, quæ res planè dissonas & oppositas, ita conjungit & combinat, ut non contrariæ & dissonæ, sed consonæ & connaturales videantur, ideòque unum sine alio esse nequeat. Sic corpus quodlibet mixtum componitur ex quatuor elementis, inter quæ ignis pugnat contra aquam, aër contra terram. Sic aqua, id est humidum pingue, alit ignem sibi contrarium, ut ait Aristoteles lib. 3. de anima. Sic materia, forma, & privatio, inter se opposita, sunt tria prima physices, & cuiusque rei naturalis principia. Sic picturæ venustas ex umbræ & lucis, diversorumque colorum grata commixtione & temperamento confurgit. Sic Mulices harmonia ex dissona unum vocum consonantia dulcius concinit. Sic demum in Medicina præstantissima pharmaca ex rebus venenatis, inter se congruâ commixtione temperatis, conficiuntur. Unde merito Empedocles litem & amicitiam, sive antipathiam & sympathiam, prima rerum omnium principia constituit, ex quibus cuncta subsistunt. Et Boëtius 4. de consolat. metro 6. elegantissimis versibus docet, quod pulchritudo nitet totius naturæ vultus, ex adventantium concordia discordia, dissimiliumque uniformi difformitate, & quòd plura quæ sunt inter se congrua & pugnantia, vires suas vicissim frangendo, & sese aliquatenus corrumendo, non solum exitio non sunt mundo, sed etiam salutis & ornamento.

B **C** **D** **E**